

Катарина С. Лазих¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за научноистраживачки рад

ЛИКОВИ ИЗ ГОЛОГ ЖИВОТА

„Голи животи” је телевизијска серија чији су аутори Данило Киш и Александар Мандић. Снимљена је у марту 1989. године у Израелу. Први и једини пут, седам месеци пре смрти, Данило Киш се појављује пред камерама у улози телевизијског приповедача који представља судбине две Јеврејке, Жени Лебл и Еве Нахир Панић. Кроз њихове животе пре-лама се на узбудљив начин историја наших простора од 30-их до 60-их година нашег века, сиромаштво, комунизам, рат, Служба државне безбедности (УДБА), исељење, итд.

Серија *Голи животи* је приказана у фебруару 1990. године, шест месеци после Кишове смрти као последњи телевизијски програм који су заједно могли да гледају сви грађани ондашње Југославије. Серија се састоји из четири епизоде² (Vikipedija).

1. ЕВА НАХИР ПАНИЋ

Име и презиме: Ева Нахир Панић
Дан, месец и година рођења: 3. август 1918. године

Пол: женски

Адреса: Кибуц Шар Хамаким (север Израела)

Порекло и вера: јеврејско, међутим по удаји за српског официра Радета Панића почиње се изјашњавати као српкиња (југословенка)

Физички изглед: Ева је ниска и прилично ситне грађе. Судећи по фото-графијама из младости, имала је тамносмеђу косу, крупне, тамне очи и врло лепе и нежне црте лица

Ева Нахир Панић [https://ocdn.eu/pulscms- 1](https://ocdn.eu/pulscms-1)

¹ katarina.lazic2012@gmail.com

² [https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%B8_%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82_\(%D0%A2%D0%92_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0\)](https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%B8_%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82_(%D0%A2%D0%92_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0)) 7. 4. 2022.

Занимање и радно искуство: као млада уписала је трговачку школу и исту завршила 1934. године. Са непуних 17 година упознала је свог будућег супруга, официра краљевске војске, Радослава Радета Панића. Радилa је као трговац одређени временски период.

Име оца: Емо Келемен

Име мајке: Бела Келемен

Брачни статус: удата, супруг Радослав Раде Панић

Подаци о родбини: ћерка Тијана

„У тешким временима добри људи постају још бољи, а лоши још гори.”
(Ева Нахир Панић у разговору са књижевником Данилом Кишом)³. (Blic novosti)

Карактер и особине:

- Изразито правдољубива особа;
- Врло привржена и одана (због одбијања да се јавно одрекне свог супруга, тадашње власти је шаљу на Голи Оток);
- Константно задирале у сећања и успомене, али достојанствено и без имало патетике;
- Познавалац мађарског (готово као матерњи), немачког и хрватског језика;
- У животу пре свега иде за својим осећањима (упркос противљењу околине, она одлучује да се уда за Радета);
- Сналажљива и особа која не полаже много на материјална добра (продаје породични дијамантски прстен како би набавила чезе и коња и тешко повређеног супруга склонила на безбедно место);
- Велики присталица комунистичког покрета (заједно са мужем повезује се са партизанским одредом). Заједно су успели да спасу око 1.500 партизанских симпатизера које би четници у супротном доставили Немцима;
- Показује скромност, трпљење и разум и у тешким животним условима (услед несташице животних намирница са пријатељцом Миром Царин формира заједничко домаћинство);
- Одликује је невероватна упорност, јер никада није одустала (а на крају је у томе и успела) да докаже да је њен муж (који се у затвору обесио), неправедно оптужен. Долази у посед досијеа који то и доказују;
- Пре свега непресушна вера у то да се живот може наставити упркос свему. Након трауматичног искуства на Голом Отоку (понижавања, физичког малтретирања и сурових метода редукације кажњеница), Ева са својом ћерком одлази у Израел где се касније поново удаје.

Здравствено стање: услед тешких услова на Отоку Евино здравље је било нарушено, што је укључивало пре свега појаву отечених ногу (воде

3 <https://www.blic.rs/slobodno-vreme/vesti/neverovatna-zivotna-prica-jevrejke-koja-je-izbegla-smrt-jer-se-udala-za-srbina-a-onda/f9z9m39> 7. 4. 2022.

у ногама) услед непрекидног стајања, као и немогућност да до краја подигне руку у лакту (због тешког физичког рада који је укључивао разбијање и преношење камења).

Животне активности: као млада похађала трговачку школу, познавалац бројних језика, симпатизер партизанског покрета отпора и НОБ-а (заједно са Радетом спасила преко 1.500 људи), рођење ћерке Тијане, одбијање да се јавно одрекне мужа када овај бива неправедно оптужен, боравак на Голем Отоку, након „пуштања” на слободу емиграција у Израел, где се поново удаје, познанство и разговор са Кишом, након чега се њена животна прича обелодањује и истина о Голем Отоку доспева у јавност.

Најбољи пријатељ(и): супруг Раде и ћерка Тијана.

Реквизити, предмети, документа:

- Лик не поседује никакве одређене реквизите или предмете јер не робује материјалним стварима, што и доказује када прода скупочени породични накит како би свог тешко повређеног супруга склонила на безбедно. Једина документа која за Еву имају емотивну вредност јесу писма и цртежи које јој је кћер Тијана слала током издржавања казне на Отоку, као и досијеи који су доказали да је њен покојни муж неправедно оптужен.

СТЕПЕНИЦЕ ЖИВОТА/СМРТИ:

Рођење и детињство: рођена у имућној јеврејској породици. Има две старије сестре. Детињство памти као безбрижан и срећан период живота.

30/40 година: наведене бројке су оквирно дате пошто се не зна тачно да ли је Ева тада имала 30 или 40 година или се налазила између. Било како било, овај период је обележен самоубиством Евиног мужа у затвору, њеним одбијањем да га се јавно одрекне као и њеним каснијим спровођењем на Голи Оток. Искуство на Отоку ће из корена променити њен живот, те стога Ева након „пуштања” на слободу одлучује да напусти Југославију и настани се у Израелу.

Смрт (нестанак из дела): будући да Ева није књижевни јунак, бавићемо се само овим првим аспектом. Од 1966. па све до своје смрти јула 2015. Ева је живела у Кибуцу Шер Хамаким на северу Израела.

ЗНАКОВИ И ПОСЛЕДИЦЕ АНТИСЕМИТИЗМА/ХОЛОКАУСТА:

Ева није искусила ужасе Холокауста (али јесте Голог Отока, што је у неку руку приближно), тако да о том аспекту неће бити речи. Што се тиче конкретно антисемитизма, Ева се први пут са њим суочава након ступања у брак са Радетом јер је официрима војске Краљевине Југославије било забрањено да се жене Јеврејкама. Када говоримо о антисемитизму на Голем Отоку, Ева се није сусретала са њиме тамо, будући да је „третман”

био исти за све: све кажњенице су подједнако патиле без обзира на националност или вероисповест, битно је било само политичко опредељење.

2. ЈОВАНКА ЖЕНИ ЛЕБЛ

Име и презиме: Јованка Жени Лебл.

Дан, месец и година рођења: 20.

јун 1927. године.

Пол: женски

Адреса: Тел Авив (Израел)

Порекло и вера: јеврејско, мада се више пута током живота изјаснила као Југословенка

Физички изглед: средње висине и грађе, кратке светлосмеђе косе, лепих црта лица

Занимање и радно искуство:

„новинар, писац и историчар. Радилa као новинар у редакцији *Политике*, новинар у израелској радио станици, радила такође као рендген техничар, а велика достигнућа постигла и на пољу изучавања историје Јевреја о чему

је написала бројне чланке и књиге. Такође, управник школе за рендген техничаре у склопу Медицинског центра у Тел Авиву (до одласка у пензију у истој школи је предавала радиографију).“⁴ (Vikipedija)

Име оца: Леон Лебл

Име мајке: Ана Лебл (девојачко Робичек)

Брачни статус: неудата

Подаци о родбини: нажалост, нема доступних података о родбини

„Само жедни знају цијенити воду. Биле смо окружене морем, а жедне до лудила.“ (Жени Лебл на питање о искуству на Голем Отоку)⁵. (Srpska Info)

Карактер и особине:

- Изразито храбра особа, будући да је у току окупације успела да избегне хапшење и ликвидацију као Јеврејка. „Радилa је као сарадник НОП-а (Народноослободилачког покрета) под лажним именом *Јованка Лазић*. Током рада у илегалној штампарији са још неколицином људи бива предата Гестапоу од стране Бугара и одведена у логор у Немачкој. Такође, на крају живота на српском, хебрејском и енглеском језику обелоданила је везе јерусалимског

Јованка Жени Лебл, [https://upload.wikimedia](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0a/Jovanka_Zeni_Lebl.jpg) 1

⁴ https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B5%D0%BD%D0%B8_%D0%9B%D0%B5%D0%B1%D0%BB 7. 4. 2022.

⁵ <https://srpskainfo.com/strasna-tortura-ovako-je-glasio-vic-o-titu-zbog-kojeg-je-novinarka-zavrсила-na-golom-otoku/> 7. 4. 2022.

муфтије Хаџи-Амина Хусеинија са нацистичком Немачком и његово деловање у Босни, чије су последице и данас видљиве на Блиском истоку и Балкану.”⁶ (Vikipedija)

- Борац. Након повратка из заробљеништва у Београду завршава гимназију и студира право и Новинарско-дипломатску школу.
- Могла би се назвати помало лаковерном особом, будући да наседа на провокаторов покушај да је испровоцира (наиме, завршава на Отоку због вица о Титу за који није хтела да призна од кога га је чула, чувајући интегритет те особе).
- Сналажљива и ментално јака особа. Након пуштања на слободу после Голог Отока у Београду није могла да нађе посао, због чега одлази у Израел 1954. године. Тамо је завршила школу за рендген техничаре и радила у болници, након чега одлази на специјализацију у Шведску. Није дозволила тешким животним околностима да је сломе и деморалишу.
- Одана и привржена својој нацији: посветила живот изучавању историје Јевреја на територији Југославије, у оквиру Историјског одбора ХОЈ

Здравствено стање: Претпоставља се да су тешки услови живота у Главњачи, Забели, Рамском риту, Светом Гргуру и на Голом Отоку оставили негативне последице на њено здравље (мада се Жени ни у једном интервјуу није о томе отворено изјашњавала). Нешто што је свакако могло оставити последица по њено здравље, поред већ поменутих тешких услова, јесте недостатак пијаће воде, посебно у Рамском риту (где су затворенице биле приморене да пију блатњаву воду), као и на острвима Свети Гргур и Голом Отоку.

Животне активности: Радила као сарадник НОП-а. Бива ухапшена и одведена у логор у Немачку. Након повратка у Београд, завршава гимназију и студира право и Новинарско-дипломатску школу. Ради као новинар у редакцији *Политике*. Због вица о Титу за који није хтела да призна од кога га је чула, бива ухапшена и на крају завршава на Голом Отоку. После пуштања на слободу, због немогућности да се запосли у Београду, одлази у Израел. Тамо завршава школу за рендген техничаре и бави се медицином и предавањем радиографије. Посвећује свој живот изучавању историје Јевреја на простору Југославије, о чему је написала бројне књиге и чланке.

Најбољи пријатељ(и): њена породица као и Јелена Главашки (њена некадашња васпитачица из вртића код које је становала приликом боравка у Нишу)

Реквизити, предмети, документа: Нема посебних реквизита или предмета који се издвајају или за које је Жени емотивно везана. Од

⁶ https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B5%D0%BD%D0%B8_%D0%9B%D0%B5%D0%B1%D0%BB 7. 4. 2022.

докумената се издвајају 22 књиге које је написала на тему историје Јевреја, свом искуству на Светом Гргуру и Голем Отоку и животу у нацистичким логорима.

СТЕПЕНИЦЕ ЖИВОТА/СМРТИ:

Рођење и детињство: Рођена 1927. у Алексинцу, од оца Леона (рударског инжењера) и мајке Ане. Преселили су се у Београд 1933. године, где завршава основну школу и уписује Прву реалну гимназију. Детињство и школовање памти као срећан и безбрижан период (наравно, до тренутка када бива ухапшена и послата у немачки логор).

Двадесет година: Период од 22. године надаље бива обележен њеним хапшењем због испричаног политичког вица о Титу и слањем на острво Голи Оток. Као да то није било довољно, након пуштања на слободу било јој је онемогућено да се у Београду запосли, због чега емигрира у Израел и тамо се бави радиологијом. Свој живот је посветила изучавању историје јеврејског народа на територији Југославије.

Смрт (нестанак из дела): Жени Лебл ће до краја живота остати у Израелу, где и умире 21. октобра 2009, у Тел Авиву.

ЗНАКОВИ И ПОСЛЕДИЦЕ ХОЛОКАУСТА/АНТИСЕМИТИЗМА

Као и у случају Еве Нахир Панић, Жени Лебл за своје патње и страдања у животу не криви своје Јеврејство, већ тадашњу политичку ситуацију између Југославије и СССР-а (раскол између Тита и Стаљина). На Светом Гргуру, Голем Отоку и сличним острвима страдали су сви људи подједнако, без обзира на њихову националност и вероисповест.

ЛИТЕРАТУРА

Božović, G. *Goli život ili pad u trbuh broda*. <https://www.danas.rs/nedelja/goli-zivot-ili-pad-u-trbuh-broda/>. 7. 4. 2022.

[https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%B8_%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82_\(%D0%A2%D0%92_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0\)](https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%B8_%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82_(%D0%A2%D0%92_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0)). 7. 4. 2022.

https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B5%D0%BD%D0%B8_%D0%9B%D0%B5%D0%B1%D0%BB. 7. 4. 2022.

Simić, D. *Eva Nahir Panić – audio i foto arhiv*. <http://www.audiofotoarhiv.com/gosti%20sajta/EvaPanic.html>. 21. 3. 2022.

Stanišić, B. *Ženi Lebl – djevojčica sa suncokretom, drugarica banda*. <https://www.balkanicaucaso.org/bhs/zone/Srbija/Zeni-Lebl-djevojčica-sa-suncokretom-drugarica-banda-199226>. 21. 3. 2022.

<https://srpskainfo.com/strasna-tortura-ovako-je-glasio-vic-o-titu-zbog-kojeg-je-novinarka-završila-na-golom-otoku/> 7. 4. 2022.

<https://www.blic.rs/slobodno-vreme/vesti/neverovatna-zivotna-prica-jevrejke-koja-je-izbegla-smrt-jer-se-udala-za-srbina-a-onda/f9z9m39> 7. 4. 2022.

Katarina S. Lazić

THE CHARACTERS FROM THE DOCUMENTARY FILM BARE EXISTENCE

Summary

The topic of this work will primarily be the characters from the documentary film *Bare existence* directed by Aleksandar Mandić. The scenario for the film was written by Danilo Kiš himself. It was filmed in March 1989. in Israel. For the first and only time, Danilo Kiš appears in front of the camera in the role of a television narrator who represents the destinies of two Jews, Jovanka Ženi Lebl and Eva Nahir Panić, seven months before his death. Through their lives, the history of our region from the 1930s to the 1960s, poverty, communism, war, the State Security Service (UDBA), emigration, etc. are narrated in an exciting way. The series *Bare existence* was premiered in February 1990., six months after Kiš's death, as the last television program that all citizens of the former Yugoslavia could watch together. The series consists of four episodes.

Key words: Mandić, Kiš, *Bare existence*, Ženi, Eva, communism, UDBA, emigration.

Примљен: 1. априла 2022. године
Прихваћен: 18. априла 2022. године